

*Analiza aktów prawnych
dotyczących posługiwania się bronią palną
przez policjantów*

Stan prawny na dzień 14 grudnia 2005 r.

WYBRANE ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE UŻYCIA BRONI PALNEJ PRZEZ POLICJANTÓW

Stan prawny na dzień 14 grudnia 2005 roku

Przepisy prawne dotyczące użycia broni palnej przez policjantów:

- Ustawa z dnia 06.04.1990 o Policji ; (z późniejszymi zmianami)
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19.07.2005 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez policjantów oraz zasad użycia broni palnej przez oddziały i pododdziały zwarte Policji;
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24.08.2004 r. w sprawie określenia rodzajów nieruchomości uznawanych za niezbędne na cele obronności i bezpieczeństwa państwa;
- Zarządzenie nr 6/2000 Komendanta Głównego Policji z dnia 16.05.2000 r. w sprawie szczegółowych zasad przyznawania i użytkowania broni palnej przez policjantów; (z późniejszymi zmianami)
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19.07.2005 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia oddziałów i pododdziałów Policji oraz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego;
- Ustawa z dnia 21.08.1997 r. o ochronie zwierząt; (z późniejszymi zmianami)
- Ustawa z dnia 06.06.1997 Kodeks Karny (z późniejszymi zmianami)

Przypadki użycia broni palnej przez policjantów. *(art.17 ust.1 ustawy z dnia 06.04.1990 o Policji)

Jeżeli środki przymusu bezpośredniego (fizyczne, techniczne i chemiczne środki służące do obezwładniania bądź konwojowania osób oraz do zatrzymywania pojazdów, pałki służbowe, wodne środki obezwładniające, psy i konie służbowe, pociski niepenetracyjne, miotane z broni palnej.) okazały się niewystarczające lub ich użycie, ze względu na okoliczności danego zdarzenia, nie jest możliwe, policjant ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

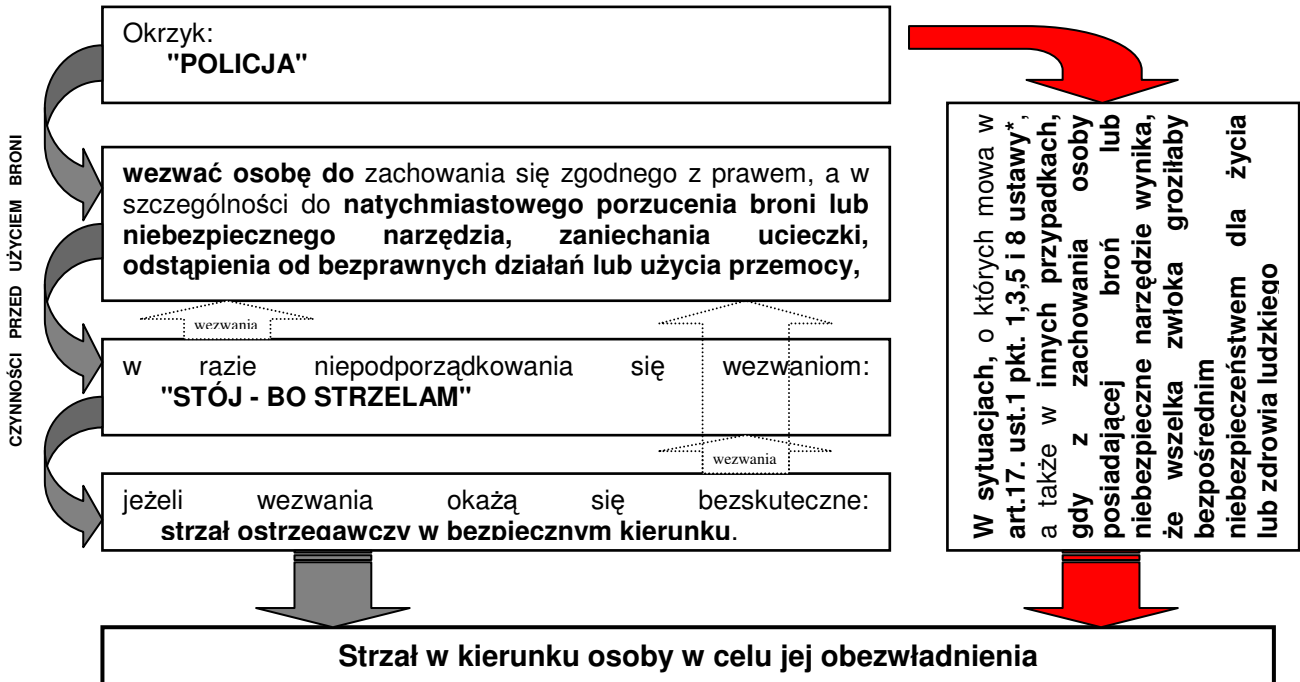
- 1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,
- 2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrażać może życiu, zdrowiu lub wolności policjanta albo innej osoby,
- 3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną policjantowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej,
- 4) w celu odparcia niebezpiecznego bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty i urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, na siedziby naczelnych organów władzy, naczelnych i centralnych organów administracji państwowej albo wymiaru sprawiedliwości, na obiekty gospodarki lub kultury narodowej oraz na przedstawicielstwa dyplomatyczne i urzędy konsularne państw obcych albo organizacji międzynarodowych, a także na obiekty dozorowane przez uzbrojoną formację ochronną utworzoną na podstawie odrębnych przepisów,
- 5) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka,
- 6) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-3 i 5, albo za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zabójstwa, zamachu terrorystycznego, uprowadzenia osoby w celu wymuszenia okupu lub określonego zachowania, rozboju, kradzieży rozbójniczej, wymuszenia rozbójniczego, umyślnego ciężkiego uszkodzenia ciała, zwałcenia, podpalenia lub umyślnego sprowadzenia w inny sposób niebezpieczeństwa powszechnego dla życia albo zdrowia,
- 7) w celu ujęcia osoby, o której mowa w pkt 6, jeśli schroniła się ona w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności towarzyszących wynika, że może użyć broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrażać może życiu lub zdrowiu,
- 8) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, dokumenty zawierające wiadomości stanowiące tajemnicę państwową, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe,
- 9) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności, jeśli:
  - a) ucieczka osoby pozbawionej wolności stwarza zagrożenie dla życia albo zdrowia ludzkiego,
  - b) istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba pozbawiona wolności może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub niebezpiecznego narzędzia,
  - c) pozbawienie wolności nastąpiło w związku z uzasadnionym podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia przestępstw, o których mowa w pkt 6.

Użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni palnej.

PRZY PODEJMOWANIU DECYZJI O UŻYCIU BRONI PALNEJ POLICJANCI SĄ OBOWIĄZANI POSTĘPOWAĆ ZE SZCZEGÓLNA ROZWAGĄ, TRAKTUJĄC BRONŃ PALNĄ JAKO SZCZEGÓLNY I OSTATECZNY ŚRODEK PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO.

Schemat postępowania policjantów przed użyciem broni palnej

ZAKAZY: broń palnej nie używa się w przypadkach określonych w art. 17 ust. 1 pkt 6, 7 i 9 ustawy* w stosunku do **kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie.**

<p>ZRANIENIE OSOBY, WIDOCZNY STAN BEZPOŚREDNIEO ZAGROŻENIA ŻYCIA lub ZDROWIA OSOBY, ŚMIERĆ OSOBY lub SZKODA W MIENIU</p>	<p>→</p> <ul style="list-style-type: none"> - udzielić pierwszej pomocy, - spowodować podjęcie medycznych działań ratowniczych – w rozumieniu przepisów o Państwowym Ratownictwie Medycznym, - zabezpieczyć ślady na miejscu zdarzenia i nie dopuścić na to miejsce osób postronnych, - w miarę możliwości, ustalić świadków zdarzenia
<p>KAŻDY PRZYPADK UŻYCIA BRONI lub ODDANIA STRZAŁU OSTRZEGAWCZEO</p>	<p>→</p> <ul style="list-style-type: none"> - niezwłocznie powiadomić dyżurnego najbliższej jednostki organizacyjnej Policji, - powiadomić swojego przełożonego pisemnym raportem, który powinien zawierać w szczególności: <ol style="list-style-type: none"> 1) wskazanie stopnia, imienia i nazwiska policjanta, 2) określenie czasu i miejsca użycia broni palnej, 3) opis sytuacji poprzedzającej użycie broni palnej, 4) opis przyczyn i skutków użycia broni palnej,
<p>KAŻDY PRZYPADK UŻYCIA BRONI lub PODJĘCIA CZYNNOŚCI PRZED UŻYCIEM BRONI</p>	<p>→</p> <ul style="list-style-type: none"> - powiadomić swojego przełożonego pisemnym raportem, który powinien zawierać w szczególności: <ol style="list-style-type: none"> 1) wskazanie stopnia, imienia i nazwiska policjanta, 2) określenie czasu i miejsca użycia broni palnej, 3) opis sytuacji poprzedzającej użycie broni palnej, 4) opis przyczyn i skutków użycia broni palnej,

Objaśnienia do przepisów o użyciu broni palnej przez policjantów

Art. 17 ust. 1 ustawy o Policji

... Nie zawsze użycie broni palnej musi być poprzedzone użyciem środków przymusu bezpośredniego, ponieważ jest dopuszczalne również wtedy, gdy ze względu na okoliczności danego zdarzenia, użycie tych środków nie jest możliwe. Może to wynikać z konieczności szybkiego i skutecznego działania, stopnia niebezpieczeństwa jakie bezpośrednio stwarza sprawca, przeciwko jakim prawnie chronionym dobrom występuje. ...

Policjant ma prawo do użycia broni palnej w stosunku do osób wyłącznie (tylko) w sytuacjach wyczerpująco określonych w przepisach 9 punktów art. 17 ust.1. – oznacza to, że w jakichkolwiek innych sytuacjach użycie broni palnej jest niedopuszczalne.

„Zamach” (pkt 1,4,5)

szybkie, energiczne działanie mające na celu odebranie komuś życia, naruszenie lub odebranie czyjejś własności, targnięcie się, porwanie się na coś lub kogoś, przeciw czemuś lub komuś.

„Bezpośredni” zamach (pkt 1 i 4)

nie mający ogniw pośrednich, dotyczy kogoś lub czegoś wprost, znajdujący się bardzo blisko, niczym nie przedzielony, tuż, bez czegoś co przeszkadza, bez jakiegokolwiek pośrednictwa. (...) zamach jest bezpośredni nie tylko wtedy, gdy sprawca już go realizuje, lecz także wtedy, gdy obiektywna sytuacja prowadzi do niewątpliwego wniosku, że niezwłocznie przystąpi do ataku na dobro chronione prawem

„Niebezpieczny” i „gwałtowny” zamach (pkt 4)

realizowany ze znaczną siłą, intensywnością, determinacją, raptownie, z wykorzystaniem takich sił i środków, że stopień zagrożenia dla obiektów i urządzeń, przeciwko którym jest skierowany, jest szczególnie wysoki. (może to być zamach mający cechy zamachu terrorystycznego)

„Trudno dostępne miejsce” (pkt 7)

„trudno”, to niełatwo, ciężko, z wysiłkiem, czego przewyciężenie wymaga trudu, wysiłku, pokonania przeszkody. Przykładowo miejscem takim może być budynek, pomieszczenie – zamknięty, zabarykadowany, pozbawiony umożliwiających wejście otworów.

„Broń” (pkt 2)

(Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.)

Art. 4. 1. Ilekroć w ustawie jest mowa o broni, należy przez to rozumieć:

- 1) broń palną, w tym broń bojową, myśliwską, sportową, gazową, alarmową i sygnałową,
- 2) broń pneumatyczną,
- 3) miotacze gazu obezwładniającego,
- 4) narzędzia i urządzenia, których używanie może zagrażać życiu lub zdrowiu:
  - a) broń białą w postaci:
    - ostrzy ukrytych w przedmiotach nie mających wyglądu broni,
    - kastetów i nunczaków,
    - pałek posiadających zakończenie z ciężkiego i twardego materiału lub zawierających wkładki z takiego materiału,
    - pałek wykonanych z drewna lub innego ciężkiego i twardego materiału, imitujących kij bejsbolowy,
  - b) broń cięciwową w postaci kusz,
  - c) przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.

Odnosi się to do broni posiadanej legalnie i nielegalnie

„Niebezpieczne narzędzie” (pkt 2,7,9)

niebezpiecznym narzędziem jest każdy przedmiot, który ze względu na swoje właściwości lub sposób użycia może spowodować skutki takie jak użycie broni palnej. Ze względu na swoje właściwości niebezpiecznym narzędziem będzie przedmiot o odpowiednim rozmiarze, wielkości, ciężarze, posiadający ostrze (ostrza), inne ostre lub wypukłe elementy, np. siekiera, nóż, łom żelazny. Ze względu na sposób użycia niebezpiecznym

narzędziem może być ten przedmiot, który wprawdzie nie ma wyżej wymienionych cech, lecz jest używany w określony sposób, np. w ważne (wrażliwe) części ciała, z dużą siłą, wielokrotnie.

„Rodzaje nieruchomości uznawane za niezbędne dla obronności i bezpieczeństwa państwa” (pkt 4)

Za niezbędne na cele obronności i bezpieczeństwa państwa uznaje się:

1. nieruchomości wykorzystywane:
  - a) na cele magazynowe i techniczno-usługowe wojska, ochrony państwa, policji, straży granicznej, państwowej straży pożarnej, sądów, prokuratur, służby więziennej oraz zakładów poprawczych,
  - b) pod obiekty gospodarczo-eksploatacyjne i inne urządzenia stanowiące infrastrukturę obiektów: wojskowych, ochrony państwa, policji, straży granicznej, państwowej straży pożarnej oraz służby więziennej,
  - c) na cele sztabowe jednostek i instytucji wojskowych, ochrony państwa, policji, straży granicznej, państwowej straży pożarnej oraz służby więziennej,
  - d) pod obiekty szkoleniowe, poligony, place ćwiczeń i strzelnice wojska, ochrony państwa, policji, straży granicznej, państwowej straży pożarnej, służby więziennej oraz lotniska i urządzenia naziemne lotnisk, a także urządzone lotniska wojska, ochrony państwa, policji i straży granicznej,
  - e) na nabrzeża, porty wojenne oraz pod urządzenia portowe marynarki wojennej,
  - f) na zakwaterowanie skazanych i tymczasowo aresztowanych,
  - g) na zakwaterowanie uchodźców, azylantów, a także osób podlegających wydaleniu,
  - h) na siedziby sądów, prokuratur oraz zakładów poprawczych,
  - i) pod obiekty przeznaczone na magazyny państwowych rezerw gospodarczych i mobilizacyjnych,
  - j) pod obiekty łączności radiowej ministerstwa spraw zagranicznych,
  - k) do zbiorowego i tymczasowego zakwaterowania żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową, funkcjonariuszy ochrony państwa, policji, straży granicznej państwowej straży pożarnej oraz służby więziennej
  - l) pod obiekty kierowania, kontroli, nadzoru i zabezpieczania cywilnego ruchu lotniczego,
2. nieruchomości pod drogami krajowymi, liniami i obiektami telekomunikacyjnymi określonymi jako obronne na mocy odrębnych przepisów,
3. nieruchomości przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na cele, o których mowa w pkt. 1 i 2.

„Kobieta o widocznej ciąży, osoby których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starcy oraz osoby o widocznym kalectwie”, (RRM z 19.07.2005 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez policjantów oraz zasad użycia broni palnej przez oddziały i pododdziały zwarte Policji)

Policjant dokonuje oceny na podstawie cech zewnętrznych tych osób, ponieważ znajdując się z reguły w sytuacji nagłej i niebezpiecznej, nie ma on możliwości ustalenia, czy rzeczywiście małoletni ma już 13 lat, kobieta jest w ciąży, a inna osoba jest starcem, kaleką.

Wg słownika języka polskiego pojęcia „starzec, starość, stary” oznaczają okres w życiu następujący po wieku dojrzałym, stan świadczący o długim życiu, sędziwy wiek, niedołętność, zgrzybiałość, zdziecinnienie, itp. Te zaś cechy są możliwe do oceny i ustalenia na podstawie wyglądu. Oznacza to z kolei, iż określenie „starzec” w rozumieniu omawianego tu przepisu nie musi być tożsame z osiągnięciem konkretnego roku życia.

„kalectwo” zaś wg słownika oznacza stan organizmu spowodowany ciężkim uszkodzeniem utrudniającym lub uniemożliwiającym jego normalne funkcjonowanie. W omawianym przepisie chodzi o „widoczne kalectwo”, a więc podlegające ocenie i ustaleniu na podstawie cech zewnętrznych, widocznych tak np. brak kończyny (kończyn)

inne

Policjanci zobowiązani są nosić broń zabezpieczoną, bez wprowadzonego naboju do komory naboju, a broń załadowaną z wprowadzonym nabojem do komory naboju – jeżeli sytuacja tego wymaga. Broń należy niezwłocznie rozładować po ustaniu przyczyny jej załadowania, z zachowaniem środków bezpieczeństwa; nie dotyczy to rewolwerów.

W przypadku konieczności bezzwłocznego uśmiercenia, w celu zakończenia cierpień zwierzęcia, potrzebę jego uśmiercenia stwierdza lekarz weterynarii, inspektor Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami w Polsce lub innej organizacji o podobnym statutowym celu działania, funkcjonariusz Policji, straży miejskiej lub gminnej, Straży Granicznej, pracownik Służby Leśnej lub Służby Parków Narodowych, strażnik Państwowej Straży Łowieckiej, strażnik łowiecki lub strażnik Państwowej Straży Rybackiej. W tej sytuacji dopuszczalne jest użycie broni palnej przez osobę uprawnioną.

Użycie broni palnej przez policjanta, a obrona konieczna

(Sąd Najwyższy OSNKW z 1995r., zeszyt 1-2, poz. 3)

Jeżeli określona osoba podejmuje – wykonując obowiązki służbowe - w celu ochrony czy przywrócenia porządku lub spokoju publicznego, to wcale nie działa w obronie koniecznej, albowiem podstawą prawną jej działania stanowią obowiązki (sprzężone z nimi uprawnienia) służbowe, w związku z czym legalność danego działania podlega ocenie pod kątem zgodności z przepisami określającymi podstawy oraz sposób wykonywania obowiązków i uprawnień służbowych tej osoby (Art. 17 ust. 1 ustawy*). Jeżeli zamach nie jest skierowany przeciwko osobie działającej w ramach obowiązku i uprawnień służbowych, to działania tej osoby w ogóle nie można oceniać przez pryzmat znamion obrony koniecznej.

...do policjanta może mieć zastosowanie obrona konieczna (art.25kk), tak jak do każdej innej osoby, wówczas, gdy nie wykonywał on zadań przeznaczonych prawem dla Policji, nie zachodziły wypadki określone w art. 17 ust 1 ustawy*, a więc gdy w danych okolicznościach konkretnego zdarzenia był on osobą prywatną."

1

Kodeks karny

Rozdział III Wyłączenie odpowiedzialności karnej

(wybrane fragmenty)

Art. 25. § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto w obronie koniecznej odpiera bezpośredni, bezprawny zamach na jakiegokolwiek dobro chronione prawem.

§ 2. W razie przekroczenia granic obrony koniecznej, w szczególności gdy sprawca zastosował sposób obrony niewspółmierny do niebezpieczeństwa zamachu, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

§ 3. Sąd odstępuje od wymierzenia kary, jeżeli przekroczenie granic obrony koniecznej było wynikiem strachu lub wzburzenia usprawiedliwionych okolicznościami zamachu.

Art. 26. § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu uchylecia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego jakimkolwiek dobru chronionemu prawem, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a dobro poświęcone przedstawia wartość niższą od dobra ratowanego.

§ 2. Nie popełnia przestępstwa także ten, kto, ratując dobro chronione prawem w warunkach określonych w § 1, poświęca dobro, które nie przedstawia wartości oczywiście wyższej od dobra ratowanego.

§ 3. W razie przekroczenia granic stanu wyższej konieczności, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

§ 4. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli sprawca poświęca dobro, które ma szczególny obowiązek chronić nawet z narażeniem się na niebezpieczeństwo osobiste.

§ 5. Przepisy § 1-3 stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy z ciężących na sprawcy obowiązków tylko jeden może być spełniony.

Artykuły

1. Grzeszczyk W. artykuł Prok.i Pr. 2000/5/129 - t.1

Zamach uzasadniający prawo do obrony koniecznej.

Gdy jednak dobro jest bezpośrednio zagrożone obrona jest również uzasadniona przed atakiem, który ma w najbliższej chwili nastąpić. Nie można bowiem wymagać od zagrożonego, aby biernie czekał na wykonanie ataku, którego odparcie byłoby w wielu wypadkach już niemożliwością. Dla przyjęcia znamienia bezpośredniości nie jest więc konieczne, aby atak na dobro już się rozpoczął lub żeby wystąpiło jego uszkodzenie.

2. Grzeszczyk W. artykuł Prok.i Pr. 2000/5/129 - t.3

Zamach uzasadniający prawo do obrony koniecznej.

Zamach jest bezpośredni tak długo, jak długo utrzymuje się stan niebezpieczeństwa dla dobra prawnego. W ramach obrony koniecznej można więc odebrać uciekającemu napastnikowi skradzioną rzecz. Jeżeli zamach ma charakter przestępstwa trwałego (np. bezprawnego pozbawienia wolności), bezpośredniość istnieje dopóty, dopóki trwa stan bezprawia.

3. Szczepaniec M. artykuł Prok.i Pr. 2000/9/12 - t.1

Przekroczenie granic obrony koniecznej motywowane strachem lub wzburzeniem usprawiedliwionym okolicznościami zamachu.

Reakcje emocjonalne osoby broniącej się powinny być rozważane na tle całokształtu okoliczności związanych z zamachem. Jeśli wzburzenie bądź strach ma być reakcją na bodziec zewnętrzny, to należy również uwzględnić zróżnicowanie charakteru i siły działającego bodźca, którym w tym przypadku jest zamach. Poza tym reakcja na określony bodziec może również być bardzo różna. Jej charakter uzależniony będzie nie tylko od elementu zewnętrznego, tj. rodzaju bodźca, ale też od elementów wewnętrznych, a więc stopnia odporności emocjonalnej sprawcy, sposobów emocjonalnego reagowania, struktury jego osobowości itp. [...]

Aby możliwe było ustalenie, czy dana sytuacja bodźcowa (zamach) wywołała strach bądź wzburzenie, trzeba znać mechanizm funkcjonowania psychiki sprawcy w sytuacjach angażujących go emocjonalnie. Nie można bowiem opierając się na konstrukcji przeciętnej psychiki ludzkiej uznać, że pewne przyczyny mogły wywołać strach bądź wzburzenie, a inne nie. Konieczna wydaje się zatem analiza właściwości procesów psychicznych sprawcy oraz struktury osobowości.